

(/)

🏠 (/) > Kirke og religion (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Hans Tausen mellem Luther og Zwingli

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/tavs-som-graven>)

Hans Tausen mellem Luther og Zwingli

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2198

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli))

t (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli))

in ([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli&title=)

[zwingli&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli&title=))

Rasmus H. C. Dreyer

Hans Tausen mellem Luther og Zwingli. Studier i Hans Tausens teologi og den tidlige danske reformation

**Syddansk Universitetsforlag 2020. 337 sider.
325,00 kr.**

Af Birgitte Arffmann. Tidligere sognepræst i Vejle, Sct. Nicolai sogn

Hans Tausen er tilbage

"Hans Tausen er tilbage". Det er den første sætning i Rasmus H. C. Dreyers nye bog med titlen: "Hans Tausen mellem Luther og Zwingli. Studier i Hans Tausens teologi og den tidlige danske reformation". Hans Tausen er tilbage, og det var da egentlig også på tide, kan man fristes til at sige her tre år efter den meget omfattende fejring af reformationsjubilæet i 2017. Nu må tiden være inde til at se nærmere på den mand, traditionen har udpeget til at være den danske udgave af Martin Luther.

Bogen er en revideret og udvidet udgave af en ph.d.-afhandling til Det Teologiske Fakultet ved Københavns Universitet i 2017.

Lad det være sagt med det samme, at det tager sin tid at læse det gedigne værk, medmindre man er særdeles godt hjemme i Hans Tausens teologi, men tiden er godt anvendt. Både den teologisk og den historisk interesserede læser vil gennem læsningen af bogen vil blive meget klogere på, hvad det egentlig var, kampene på reformationstiden for 500 år siden handlede om, og også hvorfor det gik så hårdt for sig.

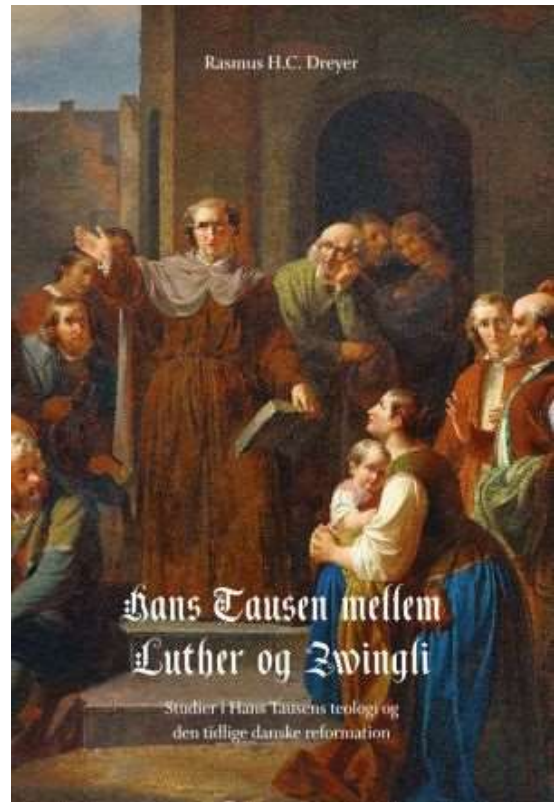
På Tave Bondes ager

Mange danskere kender Hans Tausen fra B. S. Ingemanns sang "På Tave bondes ager i Birkende by". Heri beskrives Hans Tausen som den lille plovdræng, der heltmodigt kæmpede mod de katolske bisper og vandt både bispestolen i Ribe og folkets hjerter. "Ret aldrig hans navn/skal i danske hjerter dø/saalænge her ringer/en klokke under ø." Disse ord fra sangens sidste vers citeres da også på Hans Tausen-monumentet i Birkende på Fyn, og med sit meget grundige værk gør Rasmus H. C. Dreyer sit til, at B. S. Ingemanns profeti bliver opfyldt. Men han nuancerer i høj grad også den romantiske forestilling, mange formentlig har om Hans Tausen.

Der er det særlige ved Hans Tausen, at han var i Wittenberg, da det hele begyndte. Han var øjenvidne til reformationen i dens spæde begyndelse, han mødte alle de mest indflydelsesrige reformatorer, han gik til undervisning hos dem, han hørte dem prædike, han var ung og åben over for det, han oplevede, og han blev dybt påvirket – og det er så det, der er forfatterens pointe, at han blev påvirket ikke alene af Martin Luther, men også af andre reformatorer, deriblandt den schweiziske teolog Huldrych Zwingli.

Hans Tausen blev – så vidt vides - født i Birkende sogn på Fyn i 1494, og han døde i Ribe 11. november 1561. Måske var han rundet af lavadelen, det kunne hans optagelse i det velhavende Antvorskov Kloster ved Slagelse tyde på. Det tilhørte Johanniterordenen, der havde tæt tilknytning til adelen. Klosteret bekostede Hans Tausens lange og grundige teologiske uddannelse ved universiteterne i Rostock, København, Louvain og Wittenberg.

Wittenberg var en lille by. Byens universitet var blandt de mest søgte i Europa, og byen var i 1520erne "fuld af forskellige teologer, aktive reformatorer og kommende reformatorer. Tausen kan således i lige så høj grad have lært hos andre i byen og været påvirket af det sammensatte teologiske klima i byen". Byen var fuld af diskussionslystne teologer, heriblandt også en gruppe unge danske studerende. Der

var i det hele taget mange danskere i den lille by, for også Christian den Anden opholdt sig i eksil i byen på samme tid med hele sit hof. Kongen havde et nært forhold til teologerne i Wittenberg og hørte flere gange Luther prædike.

Byreformationerne

Tilbage i Danmark kom Hans Tausen i 1524 eller 1525 til Johanniterklosteret i Viborg, hvor prioren hurtigt kom til at fortryde, at han havde givet Tausen tilladelse til at prædike offentligt. Hans prædiken vakte stor opstandelse i byen.

Hans Tausen var ikke den eneste reformator i Viborg; men det blev ham, der blev kendt som byens reformator. Derefter fortsatte han til København og blev også Københavns reformator, hvilket måske er knap så velkendt. Disse to byreformationer gik ikke stille af. Hans Tausen kunne udmærket have mistet livet, da det gik hårdest for sig. Det handlede ikke kun om teologiske diskussioner; men om hele byens måde at være by på. "Den gode borger var den gode kristne, og af samme årsag skulle troen omsættes og udtrykkes i det ydre i byen og gro og styrke byen som et kristent samfund".

Hans Tausen blev i Viborg mødt med så voldsom modstand, at byrådet måtte bede kongen om et beskyttelsesbrev, så han ikke kom til at lide personlig overlast. Det var dog magistraten, der skulle håndhæve beskyttelsen. Ligesom Martin Luther giftede også Hans Tausen sig. Omkring 1526 giftede han sig med Dorothea og efter hendes død med Anne.

Der var meget at tage fat på for Hans Tausen og de andre danske reformatorer. Der skulle udarbejdes nye gudstjenesteordninger, Bibelen skulle oversættes til dansk, og der skulle skrives nye salmer på dansk – eller evangeliske salmer som f.eks. Luthers salmer – skulle oversættes til dansk. Men den nye lære skulle også forklares og forsvares både mundtligt og skriftligt.

Betydningen af ordet *ikke*

Rasmus H. C. Dreyer gennemgår omhyggeligt den tidlige periode af Hans Tausens virke som dansk reformator ud fra de skrifter, der er overleverede fra Hans Tausens hånd, men også fra de samtidige reformatorer. Fra sit ophold i Wittenberg kendte Hans Tausen flere af reformatorerne personligt. Han var velbevandret i både Martin Luthers og Filip Melanchtons skrifter, men også Zwinglis. Og det er så her vandene skilles, for der er ikke enighed blandt reformatorerne om synet på dåben og nadveren. Sidst i bogen er der en meget interessant gennemgang af ordet *ikke* (ikke), som kommer til at få en meget stor betydning på bedømmelsen af Hans Tausens teologi. Var han i sandhed den helt igennem ærkelutherske helt, som traditionen har udnævnt ham, til eller var han også påvirket af Zwingli og andre reformatorer, når det kom til stykket. Rasmus H. C. Dreyer piller ikke glansen af en af danmarkshistoriens store helte. Men som han skriver i forordet er Hans Tausen i Danmark blevet forstået i lyset af Luther, "hvorved Tausens betydning blev overbetonet, og det, som han faktisk skrev, forblev underbelyst". I Dreyers værk rettes lyset derfor netop mod Tausens egne ord og deres betydning. Bogen er velskrevet. Og alle sprognørder vil elske at skulle læse de mange citater fra Hans Tausen på gammeldansk, fra Martin Luther på gammeltysk og fra Zwingli på schweizertysk. Forfatteren giver da også sin læser det gode råd med på vejen, at man skal læse citaterne højt, for ellers er de virkelig svære at forstå. Det råd bør man bestemt følge.

Bogen er grundigt forsynet med noter og desuden en fyldig litteraturliste, så for den læser, der gerne vil fordybe sig yderligere i reformationshistorien, er der megen inspiration at hente.

Og så til sidst:

Det er ikke så let at forklare, hvad forskellen på det katolske, det lutherske og det reformerte nadversyn dybest set er. Der er i det hele taget meget, der på ingen måde er enkelt i fortællingen om de teologiske kampe, Hans Tausen måtte tage. Og hvis man ikke forstår, hvad kampen går ud på, forstår man jo heller ikke meningen med og alvoren i reformatorernes opgør med den katolske kirke. Rasmus H. C. Dreyer evner både at forstå og forklare. Han er godt hjemme i sit stof, han skriver godt, så man kunne måske håbe på, at han ville skrive endnu et værk om det samme emne til brug for undervisning af større elever i Folkeskolen, til studiekredse og til den historisk interesserede læser, der ikke har mod på at give sig i kast med denne afhandling. En sådan bog ville for alvor bringe Hans Tausen tilbage.

[Historie-online.dk, den 27. oktober 2020]